

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์
Weekly Epidemiological Surveillance Report, Thailand

ปีที่ 44 ฉบับที่ 36 : 13 กันยายน 2556

Volume 44 Number 36 : September 13, 2013

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

องค์ความรู้ เรื่อง อาหารเป็นพิษจากการรับประทานต้นดองดึง
Factsheet: Food poisoning from Eating Flame lily (*Gloriosa superba* Linn.)

✉ rsw_siri@hotmail.co.th

สิริลักษณ์ รัชชีวงศ์ และพจมาน ศิริอารยาภรณ์

กลุ่มสอบสวนทางระบาดวิทยาและตอบโต้ภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข สำนักโรคระบาดวิทยา

สถานการณ์ของโรค สำนักโรคระบาดวิทยาได้รับรายงาน ผู้เสียชีวิตที่สงสัยเกิดจากการรับประทานลูกดองดึง ในเดือนสิงหาคม 2556 ผู้เสียชีวิตเพศหญิง อายุ 63 ปี อาศัยอยู่ที่อำเภออย่างชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ รับประทานผลดองดึง 2 ผลที่นำมาหนึ่งรวมกับ ปลานิล มีอาการหลังจากรับประทานไปแล้วประมาณ 4 ชั่วโมง ด้วยอาการปวดศีรษะ วิงเวียน อาเจียนหลายครั้ง ปวดบิดท้อง อย่างรุนแรง ถ่ายเหลวปริมาณมาก และเสียชีวิตอย่างรวดเร็วในอีก 1 วันต่อมา เกิดจากผู้ที่เก็บไปปรุงอาหารไม่รู้จักพืชดองดึงซึ่งมีพิษ เข้าใจผิดคิดว่าเป็นผลผลิตซึ่งปลูกติดกับต้นดองดึงและเลื่อยพันกัน

จากฐานข้อมูลเฝ้าระวังของสำนักโรคระบาดวิทยา เคยมีรายงาน ผู้เสียชีวิตจากดองดึงในปี พ.ศ. 2548 ที่จังหวัดชัยภูมิ ผู้เสียชีวิต เพศชาย อายุ 74 ปี ได้นำใบดองดึงมาต้มเนื่องจากมีอาการสะอึกไม่ ยอมหาย ผู้เสียชีวิตดื่มน้ำที่ต้มจากใบดองดึง 2 แก้ว หลังดื่ม ประมาณ 6 ชั่วโมงมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายอุจจาระมากกว่า 10 ครั้ง เข้ารับการรักษาโรงพยาบาลและเสียชีวิตในวันรุ่งขึ้น

จากฐานข้อมูลเฝ้าระวังของสำนักโรคระบาดวิทยา เคยมีรายงาน ผู้เสียชีวิตจากดองดึงในปี พ.ศ. 2548 ที่จังหวัดชัยภูมิ ผู้เสียชีวิต เพศชาย อายุ 74 ปี ได้นำใบดองดึงมาต้มเนื่องจากมีอาการสะอึกไม่ ยอมหาย ผู้เสียชีวิตดื่มน้ำที่ต้มจากใบดองดึง 2 แก้ว หลังดื่มประมาณ

6 ชั่วโมงมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ถ่ายอุจจาระมากกว่า 10 ครั้ง เข้ารับการรักษาโรงพยาบาลและเสียชีวิตในวันรุ่งขึ้น

ลักษณะทั่วไปของดองดึง

ชื่อเรียกตามภาษาถิ่น เช่น ดาวดึงส์ ดองดึง หัวขวาน หัวพาน พันทา ก้ามปู

ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gloriosa superba* Linn.

ลักษณะทั่วไป :

ต้น : เป็นพรรณไม้เถาชนิดหนึ่ง ที่ลำต้นเกิดจากหัวหรือ เหง้าซึ่งมีลักษณะคล้ายกับหัวขวาน หรือฝักกระจั๊

ใบ : เป็นไม้ใบเดี่ยว มีลักษณะสวยงาม คือ ปลายใบจะบิดม้วน เข้าและม้วนลง เพื่อเป็นเครื่องช่วยในการเกาะยึดหรือพัน มีสีเขียว

ดอก : ดอกของดองดึงนี้มีสีสวยสะดุดตามาก ซึ่งมีลักษณะ ของดอกจะบิด กลีบดอกจะบิด เป็นเส้นยาวจนยาวหยิก โคนดอก เป็นสีเหลืองอ่อน ส่วนยอดของดอกสีแดง เมื่อดอกบานเต็มที่สีของ ดอกนั้นจะเข้มขึ้น

ผล : เมื่อดอกร่วงโรยก็จะกลายเป็นผล ผลนี้ถ้าแก่จัดๆ ก็ จะแตกมีเมล็ดเป็นสีส้ม การขยายพันธุ์ : เป็นไม้เถาที่ขยายพันธุ์ด้วยการใช้หัว หรือใช้วิธีเพาะเมล็ดก็ได้

◆ องค์ความรู้ เรื่อง อาหารเป็นพิษจากการรับประทานต้นดองดึง	561
◆ สถานการณ์ผู้ป่วยไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2012 ณ วันที่ 12 กันยายน 2556	563
◆ สรุปการตรวจข่าวการระบาดของโรคในรอบสัปดาห์ที่ 36 ระหว่างวันที่ 1 - 7 กันยายน 2556	565
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ที่ 36 ระหว่างวันที่ 1 - 7 กันยายน 2556	568
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจากบัตร์รายงาน 506 ประจำเดือนสิงหาคม 2556	573

**วัตถุประสงค์ในการจัดทำ
รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์**

1. เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของข้อมูลรายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ได้ตรวจสอบและแก้ไขให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. เพื่อวิเคราะห์และรายงานสถานการณ์โรคที่เป็นปัจจุบัน ทั้งใน และต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอผลการสอบสวนโรค หรืองานศึกษาวิจัยที่สำคัญและเป็นปัจจุบัน
4. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานทางระบาดวิทยาและสาธารณสุข

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์สุชาติ เจตนเสน นายแพทย์ประจักษ์ กุณาต
นายแพทย์ธวัช จายนีโยธิน นายแพทย์ประเสริฐ ทองเจริญ
นายแพทย์ดำรงฉวี อึ้งชูศักดิ์ นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร
นายองอาจ เจริญสุข

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : นายแพทย์ภาสกร อัครเสวี

บรรณาธิการประจำฉบับ : บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์

บรรณาธิการวิชาการ : แพทย์หญิงพจมาน ศิริอารยาภรณ์

กองบรรณาธิการ

บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์ พงษ์ศิริ วัฒนาสุรภักดิ์

ฝ่ายข้อมูล

สมาน สุขุมภรณ์นันท์ ศศิธันว์ มาแอดเดียน พัชรี ศรีหมอก
น.สพ. ธีรศักดิ์ ชักนำ สมเจตน์ ตั้งเจริญศิลป์

ฝ่ายจัดส่ง : พิรยา คล้ายพ้อแดง เชิดชัย ดาราแจ้ง สวัสดิ์ สว่างชม

ฝ่ายศิลป์ : บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ : บริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์ พิรยา คล้ายพ้อแดง

แนวทางการเฝ้าระวังใช้หัตถ์ในคน

- แนวทางการเฝ้าระวังใช้หัตถ์ในคน
- แบบส่งตัวอย่างเพื่อตรวจวินิจฉัยผู้ป่วยสงสัยใช้หัตถ์ใหญ่/ใช้หัตถ์นก
- แบบแจ้งผู้ป่วยกลุ่มอาการคล้ายใช้หัตถ์ใหญ่ (LI) ในข่ายเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา (AI-1)
- แนวทางการส่งตัวอย่างตรวจเชื้อใช้หัตถ์นก
- แบบสอบสวนผู้ป่วยสงสัยใช้หัตถ์ใหญ่ใหญ่/ใช้หัตถ์นก (AI-2)

สามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์สำนักระบาดวิทยาในกรณีพบผู้ป่วยสงสัยใช้หัตถ์นก ให้กรอกแบบรายงานผู้ป่วยอาการคล้ายใช้หัตถ์ใหญ่ส่งสำนักระบาดวิทยา ภายใน 24 ชั่วโมง มาที่ outbreak@health.moph.go.th หรือโทรสารที่หมายเลข 0-2591-8579 หรือ แจ้งทางโทรศัพท์ที่หมายเลข 0-2590-1882, 0-2590-1876, 0-2590-1895

ส่งบทความ ข้อคิดเห็น หรือพบความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

กรุณาแจ้งมายังกลุ่มจัดการความรู้และเผยแพร่วิชาการ สำนักระบาดวิทยา
E-mail: panda_tid@hotmail.com หรือ weekly.wesr@gmail.com

รูปที่ 1 ต้นดองดึง

รูปที่ 2 ผลของดองดึง

อาการและอาการแสดง หากรับประทานผลอ่อนดองดึงเพียง 1 ผลหรือเมล็ดดองดึงเพียง 1 เม็ด หลังรับประทาน 2 - 6 ชั่วโมง จะรู้สึกแสบร้อนในปากและลำคอเหมือนเป็นโรคกระเพาะ มีอาการคอแห้ง กระหายน้ำ ปวดศีรษะ ปวดตามตัว ปากและผิวหนังชา คลื่นไส้อาเจียนอย่างรุนแรง ถ่ายเป็นน้ำหลายครั้ง อุจจาระมีเลือดปน มีเลือดออกภายในร่างกาย ปวดบิดท้อง หายใจติดขัด ลำบากเนื่องจากขาดออกซิเจน กลืนไม่ลง ชัก หหมดสติ ช็อกจากการเสียน้ำและเกลือแร่ในร่างกาย มีภาวะไตวาย เลือดเป็นกรด หหมดสติ ตัวเย็น อาจเสียชีวิตภายใน 3 - 20 ชั่วโมง

การรักษา ขณะนี้ยังไม่มียาต้านพิษ สำหรับต้านพิษสารอัลคาลอยด์ แต่จะรักษาตามอาการ และให้สารน้ำทดแทน

การป้องกัน

- ไม่ควรนำหัว ราก ผล เมล็ด หรือใบ ของต้นดองดึง มาปรุงรับประทานเอง ควรปรึกษาแพทย์ก่อน เนื่องจากเป็นพืชที่มีความเป็นพิษสูง มีโอกาสที่จะทำให้เกิดการเสียชีวิต
- ไม่ควรปลูกต้นดองดึงในบริเวณบ้าน หรือปลูกปะปนกับผักสวนครัวที่เป็นไม้เลื้อยคล้ายกัน เช่น เถาสลิด เถาดำลิ่ง เถามะระ ทำให้แยกยาก
- หากสงสัยว่ารับประทานพืชพิษ ให้รับประทานไข่ขาวหรือดื่มมันทันทันที เพื่อลดการดูดซึมของพิษ และรับการรักษาที่สถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้านให้เร็วที่สุด